

ДЗЕРЖИНСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД м. ХАРКОВА

ЄДРПОУ 02894036; проспект Перемоги, 52-В, м. Харків, 61202, тел. (057)336-82-70 e-mail
inbox@dg.hr.court.gov.ua

Узагальнення

судової практики дотримання розумних строків розгляду місцевими судами кримінальних проваджень стосовно осіб, які тримаються під вартою, судове провадження щодо яких триває понад 6 місяців, за 2022 рік та перше півріччя 2023 року.

При проведенні аналізу судової практики використовувалися дані, які містяться в автоматизованій системі документообігу суду КП “Д-3”, затверджених статистичних звітах суду форма № 1-МЗС (кримінальне судочинство), та матеріалах кримінальних проваджень.

Аналіз практики та статистики проводиться за 2022 рік та перше півріччя 2023 року.

До уваги взяті дані, які містяться в розділах: “загальні показники здійснення судочинства”, “оперативність розгляду справ”, “розгляд судових справ та матеріалів”.

- 1) Статистичні дані щодо кількості кримінальних справ, де обвинувачені тримаються під вартою понад 6 місяців протягом 2022 року та перше півріччя 2023 року.

У звітному періоді 2022 року до суду надійшло 405 кримінальних проваджень, що разом із залишком на початок звітного періоду складало 1326 кримінальних проваджень, всього розглянуто 372 кримінальних проваджень. Відповідно, за перше півріччя 2023 року до суду надійшло 418 кримінальних проваджень, що разом із залишком складало 1336 кримінальних проваджень.

Загальна кількість нерозглянутих матеріалів кримінального провадження з яких:	01.01.2022-31.12.2022	01.01.2023-30.06.2023
Матеріали кримінального провадження, за якими особи тримаються під вартою і рахуються за судом понад 6 місяців.	87	22
З них осіб	101	27

2) Підстави продовження строків тримання під вартою.

Відповідно до статті 29 Конституції України ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

Статтею 2 Законом України «Про судоустрій і статус суддів» визначене завдання суду, а саме суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Тримання під вартою є винятковим і найбільш суворим запобіжним заходом, пов'язаним із позбавленням особи свободи, і полягає в примусовій ізоляції підозрюваного, обвинуваченого шляхом поміщення його в установи тримання під вартою на певний строк із підпорядкуванням вимогам режиму цих установ.

Основними підставами продовження строків тримання під вартою обвинувачених є те, що ризики, передбачені п. 1, 3, 5 ч. 1 ст. 177 КПК України, встановлені під час застосування запобіжного заходу, продовжують існувати, а саме: ризик переховування від органів досудового розслідування та суду; ризик здійснення впливу на свідків, допит яких планується судом, ризик вчинення іншого кримінального правопорушення. Також при вирішенні питання щодо продовження строку запобіжного заходу відносно обвинувачених судом враховується тяжкість покарання, що загрожує обвинуваченому у разі визнання винним у вчиненні кримінального правопорушення та обставини, що характеризують особу обвинуваченого.

3) Причини недотримання розумних строків розгляду кримінальних справ (проваджень).

При аналізі статистичних карток та матеріалів кримінальних проваджень було встановлено, що загалом більшість судових засідань відбувається результативно та судом забезпечується належна організація проведення оперативного судового розгляду, зокрема судом забезпечується допит обвинувачених, свідків, потерпілих, досліджуються речові докази та документи, призначаються експертизи, витребовуються докази.

Разом з тим, найпоширенішими чинниками недотримання розумних строків розгляду кримінальних проваджень у яких обвинуваченим обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою у строк понад 6 місяців, є:

а) процесуальна поведінка учасників справи (неявка в судові засідання або відкладення судового засідання за клопотанням сторони обвинувачення чи захисту, що однак не має систематичного характеру, щоб вважати таку процесуальну поведінку неналежною);

б) систематична неявка за викликом суду для допиту в судовому засіданні свідків, спеціалістів, перекладачів або експертів;

в) встановлення особливого режиму роботи Держинського районного суду м. Харкова на підставі рішення загальних зборів суддів Держинського районного суду м. Харкова від 24 лютого 2022 року (з 24 лютого 2022 року до 01 червня 2022 року);

г) значний обсяг доказів, які підлягають дослідженню в судовому засіданні;

г) та інші причини (такі як відпустка головуючого судді, перебування його на лікарняному).

Також, один із чинників, який впливає на оперативність розгляду кримінальних проваджень, є зайнятість учасників процесу в інших судових засіданнях, так з метою належної організації судового розгляду при визначенні тривалості перерви у судовому засіданні, судами також враховується зайнятість захисників обвинувачених та представників потерпілих у інших судових засіданнях, та можливість

доставки обвинувачених конвойною службою до суду. Під час колегіального розгляду справ, колегія суддів навіть заздалегідь узгоджує з учасниками справи декілька дат судових засідань.

Непоодинокі випадки відмови обвинуваченого від захисника за угодою та призначення захисника центром з надання безоплатної вторинної допомоги за ухвалою суду, що також впливає на строки розгляду справи через необхідність новому захиснику ознайомитись з матеріалами справи.

Крім того, мали місце випадки неявки перекладача у судові засідання.

Суттєвий вплив на оперативність судового розгляду має якість проведення досудового розслідування. Недоліки досудового розслідування у кримінальному провадженні у подальшому змушують суд призначати повторні або первинно проводити експертизи, які мали бути проведені під час досудового розслідування з метою належного з'ясування усіх обставин вчинення кримінального правопорушення. Крім того, незадовільна робота органів досудового розслідування призводить до зміни або доповнення обвинувачення під час судового розгляду справи, що також негативно впливає на строки розгляду судом кримінальних проваджень. Проблема зазначених причин відкладання судового розгляду пов'язана з тим, що усунення недоліків досудового розслідування потребує значного часу, оскільки суди вимушені витребувати нові відомості, документи, що спростовують, або, навпаки, доводять наявність певних обставин, витребування яких через тривалий час стає дуже складним чи взагалі неможливим. Разом з тим проведення певного виду експертиз, попри контроль з боку суду щодо строків виконання, затягується на дуже тривалий час.

Таким чином, розгляд судом кримінальних проваджень, у яких особи тримаються під вартою понад 6 місяців, обумовлено як різними правовими аспектами, так і пов'язаними зі справою опосередковано. На оперативність розгляду справи впливають, зокрема, кількість обвинувачених у справі, кількість інкримінованих епізодів злочинної діяльності, характеру фактичних даних, що підлягають встановленню, кількості учасників справи (потерпілих, свідків), обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення судового слідства, забезпечення перекладача, об'єднання матеріалів справи, поведінка учасників процесу, зокрема потерпілих та свідків.

При цьому судом вживаються всі передбачені КПК України заходи підвищення оперативності розгляду справи.

4) Способи процесуального реагування та причини, які зумовили тривалий розгляд кримінальних справ (проваджень).

Так, згідно ч. 1, ч. 2 ст. 327 КПК України якщо в судові засідання не прибув за викликом свідок, спеціаліст, перекладач або експерт, заслухавши думку учасників судового провадження, суд після допиту інших присутніх свідків призначає нове судові засідання і вживає заходів для його прибуття. Суд також має право постановити ухвалу про привід свідка та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення у випадках та в порядку, передбачених главами 11 та 12 цього Кодексу. Прибуття в суд перекладача (за винятком залучення його судом), свідка, спеціаліста або експерта забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання про його виклик. Суд сприяє сторонам кримінального провадження у забезпеченні явки зазначених осіб шляхом здійснення судового виклику.

Відповідно до ч. 2, 3 ст. 140 КПК України рішення про здійснення приводу під час судового провадження приймається судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або з власної ініціативи.

Так, відповідно до вищезазначених вимог закону судом постановляються ухвали про здійснення примусового приводу свідка у судові засідання. Разом з тим, реалізуючи вищезазначені положення суд дотримується вимог ч. 3 ст. 23 КПК України, за якою, сторона обвинувачення зобов'язана забезпечити присутність під час судового розгляду свідків обвинувачення з метою реалізації права сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом. Оскільки відповідно до ч.1 ст.92 КПК України обов'язок доказування обставин, передбачених ст.91 цього кодексу, за винятком випадків, передбачених частиною другою цієї статті, покладається на слідчого, прокурора та, в установлених цим Кодексах випадках, - потерпілого.

Крім того, з метою забезпечення повного, всебічного та об'єктивного розгляду кримінального провадження, судами встановлюються місця перебування потерпілих шляхом направлення відповідних запитів до органів реєстрації місця проживання та постановлення ухвал про витребування інформації з Державної прикордонної служби України щодо перетину кордону.

Заслужують на увагу також випадки, коли у кримінальному провадженні одному обвинуваченому обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а іншому обвинуваченому не обирався запобіжний захід або обрано більш м'який вид запобіжного заходу та обвинувачений не з'являється у призначені судові засідання без поважних причин. В таких випадках, відповідно до ст.ст. 140, 323 КПК України судом постановляється ухвала про примусовий привід обвинуваченого. В подальшому судом відповідно до вимог ст. 335 КПК України обвинувачений оголошується у розшук у зв'язку з ухиленням від суду та матеріали кримінального провадження виділяються в окреме провадження.

Один із шляхів удосконалення законодавства в даному випадку можливий, зокрема, є удосконалення процесу обміну даними між судом та державними органами з метою оперативного отримання інформації щодо з'ясування місця знаходження свідків та потерпілих.

Додаток:

Копія ухвали від 22.09.2021 року по справі № 638/5431/20 на 3 арк.

Копія ухвали від 26.07.2023 року по справі № 638/18444/18 на 1 арк.

Копія ухвали від 21 березня 2023 року по справі № 638/3316/22 на 4 арк.

Копія ухвали від 24.06.2021 року по справі № 638/5431/20 на 1 арк.

Голова суду

Денис ЦВІРЮК

Вик.: Олена ГОСПОДЕНКО
334-00-19